

Takács György

„Fogadj magadhoz Úristen...”

A rövid bevezető után következő néhány imádság a gyimesi Hidegségről, Kostelekéről és Gyepécéről származik. A néprajz iránt érdeklődők körében a legendás „Gyimes” lassan fogalommal, zarándoklatok állandó színhegyévé válik. A völgy három nagy csángómagyar telepének (Gyimesfelsőlok, Gyimesközéplak, Gyimesbükk) népi kultúrája az e században megindult rendszeres néprajzi gyűjtések nyomán jól ismertté vált.

A Gyimesközéplakhoz tartozó Hidegség egyes részei (pl. Szalomás-, Jávárdi-, Bükkhavas-, Barackos-pataka) talán még kedveltebbek is az átlagos gyimesi településeknél, Kostelek és Gyepece azonban jóval kevésbé ismertek.

Jellemző, hogy a néhány évvel ezelőtt kiadott Erdély-térképen, amelyen a helységek neveit szükség esetén három nyelven (románul, németül és magyarul) is feltüntették, e két falu még románul szerepel, s az eredeti magyar elnevezés csak a térkép második, javított kiadásától kezdve olvasható.

Mindez persze érthető, hiszen míg a Hidegség ma is Hargita megyéhez, a moldvai csángómagyarok vágyódó elképzeléseiben „kicsi Magyarország”-nak nevezett Székelyföldre tartozik, addig az eredetileg szintén Csíkszék részét képező, s a „magyar világ”-ban, 1940. és 1944. között a határ innenső oldalán, „igaz Magyarország”-ban található, szerencsétlenebb sorsú Kostelek és Gyepécét 1968-tól – Cosnea és Pajistea néven – Bákó (Bacau) megyéhez rendelte a román közigazgatás.

Az itt élő emberek szorongató magánya így kettős gyökerű: nem csak az anyaországról, a magyarság testéről tépték le őket, de még a szintén elszakított és tönkretett székelységről, s a nehézségeik ellenére komoly megtartó erőt jelentő három nagy gyimesi csángó telepről is, ahová pedig mind a mai napig minden ízükkal, idegszálukkal kötődnek.

A gyimesi magyarság egymástól hivatali aktussal elkülönített tagjait ma még összetartja az újabb és újabb házasságokkal felfrissített közös eredet-

tudat, s a „régii öregek”-től utódaikra testált hagyomány, amelynek fontos részét képezik az Istentől nem egyházi, liturgikus, hanem otthoni, saját használatra kapott imádságok. Ezekből a hites, éltető imákból szeretnék bemutatni néhányat, azokkal együtt, akik viszontagságaik közepette ezen imák nélkül lehet, hogy már nem lennének, de akiknek meleg istenközelisége, hite híján ezek az imádságok biztosan nem élhetnének.

Öreg Csilip András apró faházában, fiáék szomszédságában élt Kosteleken. Ha arra jártunk, átjött esténként társával, Borbála nénivel, hogy „napi bajuk” végeztével megpihenjenek kicsit a fűtő melletti fásládán. Egykor híresen szép hangja megfakult, elfogyott, de azért meg-megbicsakló tempóban még énekelt, olykor huncut, legényes mosollyal ifjúságára emlékező pajkos dalokba is belefogott, s mondta a régi történeteket, imádságokat. Itt szereplő imája az úgynevezett „esti ima”¹ és a „pénteki ima”² együttese. A pénteki ima lángoló, vörösfekete, balladás képeivel András bácsi Krisztus-szabadító kínjaiba öltözve fájdalmas szeretete által a saját mindennapi szenvedéseiből való megváltását nyerte el. Monoton ütemben, helyenként szinte recitálva tett vallomást élő hitéről (1. ima).

Vrencsán Anna néni beesett, ráncoktól barázdált arcán sokat tudó, látó, világot tapasztalt nyugalommal néz rám egy tavalyi fényképről. Elfűlő hangon elmondott, akadozó, köhögésekkel szabdaló imája az Úrjézus szenvedéseiről, megváltó kereszthaláláról, a „Drága Szerelmes Szent Fiát” kereső Szép Szűz Mária máig élő fájdalomról szóló századokon átsütő hevülettel, világot megtartó erővel (2. ima).

A híres hidegségi furulyás, Tímár Viktor szomszédságában lakik János Bálintné, Mária néni. A népek és vallások közötti békesség példája, ahogyan arról beszél, kitől tanulta „Lehullott a Jézus vére...” kezdetű imáját: „Úgy hitták, Kicsi Demeter, másképpen Oltván Demeter. Mosmá’ megvan halva. S az olyan imádkozó ember vót, hogy minden reggel úgy imádkozott, hogy a szentképekkel szembesírult, román aj-

kú vót, igaz, de románul se imádkozott sokat, s magyarul se. Letérgyelt, csókolta a fődet, s felállt, s lábón is imádkozott, letérgyelve es, s tölle tanultam ezt. Balahányoson. Bálványoson, oda-fenn. Nem él már az az ember, nem. (...) Mikor itthon vót, üdeje vót, minden reggel, mikor felkelt, addig fel nem ötözött, előbb imádkozott. Ha valaki odament es, senkihez se szollott, előbb elmondta az imádságát.”

Ezt az egész magyar nyelvterületen ismert imát (4. ima) eredetileg énekeltek. Egy szintén Erdélyből ismert dalt a „Wexilla Regis prodeunt...” kezdetű régi latin himnuszt idézi³, egy másik, lészpedi (Moldva) változata pedig nagybőjti passió énekként maradt ránk.⁴ Írásban először halottas énekként rögzítették, 1693-ban,⁵ A Mária néni által elmondott másik imádság a széles körben ismert „pénteki ima” változata (3. ima).

Kászoni Fekete Róza néni a Kostelek melletti kicsiny hegyi falu, Gyepece lakója. Az asszonynevében szereplő „Kászoni” jelző férje családja fiágának székely eredetére világít rá. Ő maga a gyimespalánkai vasútállomás felé eső szomszéd községből, Magyarcsügről származik, három testvére ma is ott él. Róza néni sok régi imádságot ismer. Itt szereplő imája (5. ima) jól ismert a magyarok területén. A szövegben szereplő Pádúai Szent Antal⁶ (Kr. u. 1195–1231) a világ talán leggyakrabban segítségül hívott védőszentje.

1. Vö. Erdélyi Zsuzsanna: Hegyet hágék, lőtöt lépék. Archaikus népi imádságok. Magvető, Bp. 1976. (A továbbiakban: ERDÉLYI) 177. skk. o.

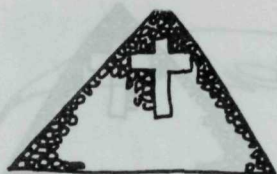
2. Vö. ERDÉLYI, 368–369. o.

3. Vö. Salamon Anikó: Gyimesi csángó mondák, ráolvasások, imák. Helikon, Bp. 1987. 253. o.

4. Vö. Kallós Zoltán: „Uram, irgalmaz nekünk” c. lemez és kazetta, A. oldal 6/a.

5. Vö. Régi Magyar Dalok Tára I–II. Bp. 1970. I. 470. o., valamint Szendrei J.–Dobszay L.–Rajeczky B.: XVI–XVIII. századi dallamaink a népi emlékezetben I–II. Bp. 1979. II. 63. o.

6. Vö. ERDÉLYI, 512. o. „Pádúai Szent Antalnak szent háza...” kezdetű ima.

Imák

„Én Uram Teremtőm...”

Én Uram Teremtőm,
Aki engem teremtettél,
szent lelkedvel szeretél,
szent véredvel megváltottál.
Fogadj magadhoz Úristen,
hogy jó álmot láthassak!
Éngem álmom meg ne csaljon,
töllem gonosz távozzék!
Jézus bennem lakozzék!
Nyiccs kaput angyal,
nyújcs kezét Mária,
hogy mehessek az Úr színye látogatására!
Ma péntek,
annak is a napja.
Krisztus mene kénjára,
kénján esik esetje,
öt mélységes sebe.
'Mit sírsz, Asszonyunk?'
'Barátim, hogyne sírnék,
mikor harmadnapja nem láttam az én Áldott

Szent Fiamat.

Kivitték Kálvária hegyére,
nagy magas keresztfára felfeszítették.
Ki mondja ezt az imádságot,
háromszor egy nap elmondja,
megmentem gutaütéstől, mennykőütéstől,
halála óráján betétem pokol ajtaját,
kinyitatom mennyország kapuját.'
Beteg a test,
kész a lélek.
Vígan várják az angyalok,
az örök dicsőségbe, békességbe nyugodjanak.
Ament.

„Ma péntek...”

Ma péntek,
ugyanak a napja.
Krisztus mene kénjára,
kénján esik esetje,
hét mélységes sebjeiből,
kiből kifolya szerelmes szent piros vére.
Eleven ostora, pokol töredékje.
Eme ház szép ház,
kűjel aranyos, belül irgalmas.
Négy szegibe négy aranykereszt,
közepibe aranyótár,
aranyótár mellett arany karszékecske,
abba ül vala Asszonyom Szép Szűz Mária.

Odamene Szűz Szent Szép Ilona, évangyélista, pápista.
'Jó napot Asszonyom Szép Szűz Mária.
Mit sírsz, mit sírsz?'
'Hogyne sírnék,
mikor harmadnapja az én Drága Szerelmes Szent Fiamat
zsidók megfogták,

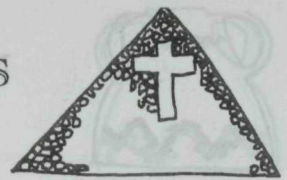
elvitték fekete főd színyire,
magos Kálvária tetejire.
Keresztfára feszítették,
rút nyálakkal letöpdözték,
az ő drága piros vérit így eresztették.'
'Menjen ki Asszonyom Szép Szűz Mária a
Paradicsomkertbe!
Álljon térgyig a vérbe, könyökig a könnyübe,
hazajön az ő Áldott Szerelmes Szent Fia!'
Pokolnak kapuját bépecsétlem,
mennyeknek ajtaját kinyitatom.
Én magam megyek,
még angyalomat sem küldöm.
Ki ezt az imádságot elmondja este lefektibe,
reggel felkeltibe,
úgy üdvözül, mint a máj szent, szent.

„Ma mi vagyon, péntek...”

Ma mi vagyon, péntek.
Ugyanak a napja.
Az Úrjézus mene kénjára,
kénján esik esetje,
két mélységes sebeje,
kiből az ő áldott szent vére ki van eresztve.
Az én házam Szent Antal,
négy szegibe négy angyal,
közepibe egy magos keresztfá,
az Úrjézus felfeszítve,
arany haja leeresztve,
gyöngye szíve szomorodva,
piros vére elomolva.
Ki elmondja ezt az imádságot
minden pénteken, minden szombaton,
kész a lélek, beteg a test,
vígan várják a mennyei angyalok az ő lelkit,
Ammen.

„Lehullott a Jézus vére...”

Lehullott a Jézus vére
a szent keresztfá tövibe,
de a fődön nem maradt,
mint piros rózsát kinyílt.
Mondta Jézus az angyalnak:
'Vidd fel mennybe Szent Anyámnak!
Mert nincs hátra mind egy óra,
s elvégződik minden munka.
Kifogy Ádám keserű pohara.
Ez hozott kínos halálra.'

„Szent Antal...”

Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében.
Amen.

Szent Antal,
a négy szegibe négy angyal,
közepibe szent oltár,
abba van egy levél,
abba van ezer angyal,
ezer angyal között a Boldogságos Szép Szűz Mária képe.
Aki ezt elmondja pénteken és szombaton,
bizony-bizony mondom,
hogy még a legkisebb ujját sem hagyom bűnbe,
és én megjelentem harmadnappal azelőtt az ő halálát.
Amen.

Az imákban szereplő nehezebben érthető szavak:

1. ima: *színye* = színe
kénjára = kínjára

2. ima: *ostora* = eredetileg valószínűleg „ostya” (vö. ERDÉLY, 287., 289., 292., 294., 296. o.!)

3. ima: *sebeje* = sebe

5. ima: *levél* = eredeti jelentésében puhafedelű könyvecske, búcsúkon árusított imádságos füzetecske.

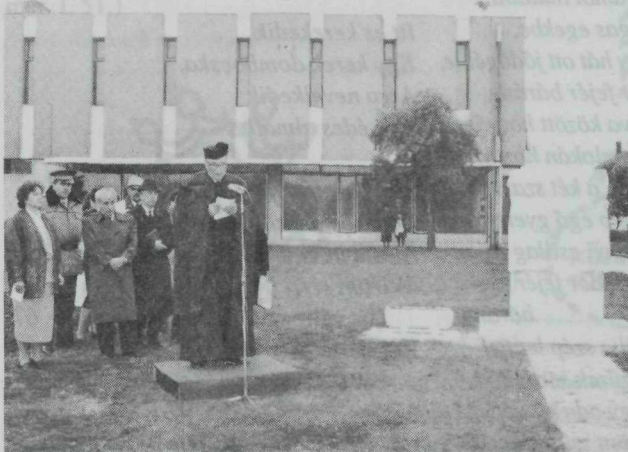
Az idézett adatközlők imáik sorrendjében:

– Csilib András (sz. 1912.), Kostealek (Gyűjtötte: Takács György, Kostealek /Cosnea, Románia/, 1992. okt. 16-án).

– Vrencsán Józsefné Vrencsán Anna (sz. 1915.), Kostealek (Gy.: Takács György, Kostealek, 1993. december 9-én).

– Jánó Bálintné Bilibok Mária (sz. 1938.), Hidegség (Gy.: Takács György és Dsupin Pál, Hidegség /Valea Rece, Románia/, 1993. december 6-án).

– „Kászoni” Fekete Jánosné Korbuly Rozália (sz. 1934.), Gyepece (Gy.: Szabó Noémi és Takács György, Gyepece /Pajistea, Románia/, 1992. október 14.).

Dr. Ötvös László református lelkipásztor a kiengesztelődésről beszélt Kunmadarason

Vendégek és helybeliek az emlékmű avatásán

Az 1946-os pogrom áldozatainak emelt emlékmű

Az emlékezők egy csoportja (Detki Margit felvételei)